Η ΑΧΛΑΔΙΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Τρία πράματα ἀγαποῦσε στὸν κόσμο τοῦτον ὁ Ντάϊκος: τὴν κόρη του τὴ Μοσκούλα, τ' ἀμπέλι του καὶ τὸ ντουφέκι του. Τ' ἀμπέλι—δώδεκα στρέμματα, βαλτίσιο—τ̓ὄχε κληρονομιὰ ἀπὸ τὰ πατρογονικά του. Ἕνας πρόπαππός του, ἀγωνιστὴς τοῦ 21, εἶχε πάρει τὴ γῆς μὲ κλῆρο, τὸν καιρὸ ποὺ μοίρασαν τὰ βακούφικα. Τὴν ξεχέρσωσε, τὴν ξελάκκωσε, τὴ φύτεψε βέργες φερμένες ἀπὸ τὴ Ντροπολιτσά, καὶ σιγά - σιγὰ τ̓ὄκανε ἕνα ἀπὸ τὰ ὁμορφότερ' ἀμπέλια τοῦ κάμπου. Ὕστερα, οἱ γιοί του καὶ οἱ γιοὶ τῶν γιῶν του, ἡ μία γενιὰ πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη, δούλεψαν τ' ἀμπέλι νοικοκυρίσια. Κάθε γενιὰ τὸ συγύριζε βγάζοντας τὰ γέρικα κούτσουρα, μπήγοντας καινούρια κλήματα, παραχώνοντας καταβολάδες μέσα στὸ παχὺ κοκκινόχωμα. Βλογημένος ὁ γύρω τόπος. Ἡ λίμνη ἦταν πλάγι, πλούσια πάντα στέρνα, μὲ τὰ γλυκόπιοτα νερά της καὶ τὶς ἀγριόπαπιες, ὅπως τὸν καιρὸ ποὺ ὁ Ἡρακλῆς ἦρθε νὰ κυνηγήσῃ τὸ θεριὸ τοῦ παραμυθιοῦ, τὴ Λερναία Ὕδρα.

Μὲ τ' ἀμπέλι τοῦτο ἦταν δεμένη ὁλάκερη ἡ ζωὴ τοῦ Θανάση τοῦ Ντάϊκου. Μικρὸς ἀκόμη ἐρχότανε δῶ μὲ τὸν παππού του σ' ὅλες τὶς σημαδιακὲς ἐποχές: Ἐρχότανε στὸ κλάδεμα, τὸ Μάρτη, ἀπάνω στὶς φουσκοδεντριές. Ὁ Θανασάκης λάβαινε μέρος στὴ δουλειά, μάζευε μὲ τὰ χεράκια του κληματόβεργες ἢ ἔβαζε τὸ δαχτυλάκι του στὶς πληγές, πιπιλίζοντάς το ὕστερα βρεγμένο μὲ τὸ «δάκρυ τῆς ἀμπέλου». Ἐρχότανε καὶ ὕστερ' ἀπὸ τὴ Σαρακοστή, ξώλαμπρα, τὸν

καιρὸ ποὺ τὰ κλήματα ἤτανε πρασινόχρυσα καὶ βοηθοῦσε τὴ γιαγιά του νὰ μάσῃ φύλλα γιὰ ντολμάδες. Ἡ κυροῦλα σύναζε ἀμπελόφυλλα, τρυφερούδια, κι᾽ ὁ Θανασάκης μὲ τὸ σουγιᾶ του τὸν κολοκοτρώνη σκάλιζε τὴ γῆς, νὰ βγάλῃ τρουπαλάκια καὶ νὰ τὰ πάῃ στὶς ξαδερφάδες του: «—Ἀγλαΐα, Βάγια, Λαμπρινή, τρουπαλάκια, φρέσκα τρουπαλάκια!» Καὶ τὰ κορίτσια τρέχανε νὰ πάρουν ἀπ᾽ τὰ χέρια του τὶς ριζοῦλες, τόσες δά, σὰ μαῦρες χάντρες, ποὺ τὶς μασσοῦσαν λαίμαργα μὲ τὰ δοντάκια τους. Καὶ γιὰ πληρωμὴ τοὔδινε κάθε μιὰ κι᾽ ἀπὸ ἕνα φιλάκι—ἡ Ἀγλαΐα, ἡ Βάγια καὶ ἡ ξανθοῦλα ἡ Λαμπρινή—ἕνα φιλάκι ποὺ μοσκοβολοῦσε πιὸ δυνατὰ ἀπὸ τὸ γαρούφαλλο, πιὸ γλυκὰ ἀπὸ τὴν κανέλλα, γιατὶ τὸ τρουπαλάκι τ᾽ Ἀργίτικο — μάθετέ το ἀπὸ μένα— βγαίνει γλυκομυρουδᾶτο ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς γῆς μας καὶ κάνει λαχταριστὸ τὸ φιλὶ τὴν ὥρα τῆς ἄνοιξης.

Πόσο ἀξίζει ἡ πρώτη μαύρη ρώγα τ᾽ ἀμπελιοῦ, τὴν ὥρα ποὺ λαλεῖ ὁ πρῶτος τζίτζικας ἀπάνω στὴν κορφὴ τῆς κυπαρισσόλευκας! Τὄξερε καὶ τοῦτο ὁ Θανασάκης ποὺ ἐρχότανε μὲ τὸν παπποῦ του τὸ γέρο, ἢ μὲ τὸν πατέρα του νὰ ἰδοῦν τ᾽ ἀμπέλι: «Πᾶμε στὸ μαυρούδι, παππού;» «—Πᾶμε, Θανασάκη!» Καὶ ἡ πρώτη ρώγα, ἢ καὶ περισσότερες τρίζανε ξυνούτσικες — ἔκλεινε τότε τὰ ματάκια του — μέσα στὸ μικρό του στόμα... Μὰ τὶ ἦταν αὐτὲς οἱ χαρὲς μπροστὰ σὲ κεῖνες τοῦ τρύγου! Χαρὲς καὶ πανηγύρια! Πρωΐ—πρωΐ ξεκινοῦσε ὅλη ἡ φαμίλια γιὰ τ᾽ ἀμπέλι τὸ πατρογονικό. Ὁ γέρο παποῦς ἀπάνου στὸ ζῶ, καμαρωτός, μὲ τὸ φέσι στραβά, μὲ τ᾽ ἄσπρα γένεια καλοχτενισμένα, μὲ τὴν καλή του φέρμελη, νὰ τόνε δοῦν οἱ ἐργάτες καὶ νὰ τὸν καμαρώσουν. Καὶ γύρω ὅλο τὸ σῶϊ, ἀδερφοξαδέρφια, ἄντρες, παλληκαράκια, γυναῖκες μεστές, κοριτσόπουλα, λαός... Μὲ τὰ μαχαίρια, μὲ τὰ ταγάρια, μὲ τὰ χεροκόφινα καὶ μὲ τὸ τραγοῦδι στὸ στόμα. Νά, τ᾽ ἀμπέλι τὸ σμαραγδοπράσινο, μὲ τὶς βέργες φορτωμένες. Φιλέρια, αὐγουλᾶτα, ἀητονύχια, ραζακιά, ρουμπίνια καὶ κεχλιμπάρια! Μιὰ μέρα τρέλλας περνοῦσε τότες γιὰ τὸ Θανασάκη. Σκαρφάλωνε στὶς συκιὲς γιὰ μεταξόσυκα, στὶς λεῦκες γιὰ τζιτζίκια, στὶς κυδωνιὲς τῆς λίμνης, πλάϊ

στὸν ὄχτο, γιὰ χρυσόμυγες. Κ' ὕστερα, ποὺ ἐρχότανε νὰ καθήσῃ, βαλαντωμένος, κάτου ἀπὸ τὴ μεγάλη ἀπιδιὰ τὴ Σκοπελίτικη, πιὸ μέσ' ἀπὸ τὰ σύνορα τ' ἀμπελιοῦ, εὕρισκε σωροὺς ἀπάνου στὶς ψάθες τὰ σταφύλια ποὺ κουβαλοῦσαν οἱ τρυγητάδες. Κ' ἦταν βαλαντωμένος τόσο, ποὺ ἀποκοιμιώτανε καθὼς τόνε νανουρίζαν τὰ τζιτζίκια. Τὰ τζιτζίκια τόνε νανουρίζανε καὶ ἡ ξαδερφούλα του, κείνη ἡ ξανθούλα ἡ Λαμπρινή, τοῦ γαργαλοῦσε τὸ κεφάλι... Καὶ τὸ γυρισμὸ θυμᾶται ὁ Ντάϊκος καμμιὰ φορά, τὸ γυρισμὸ ἀπὸ τὸν τρύγο: Πάντα μπροστὰ ὁ Παπποῦς, γύρω τὸ συγγενολόϊ, πίσω τὰ κάρρα βαριοφορτωμένα, τρίζοντας ἀπάνω στὴ χαλικόστρωτη δημοσιά, τὴν ὥρα τοῦ δειλινοῦ... Καὶ θυμᾶται πὼς μιὰ φορὰ οἱ τρεῖς ξαδερφοῦλες του — ἡ Ἀγλαΐτσα, ἡ Βάγια, ἡ Λαμπρινὴ — πλέξανε τεχνικὰ ἕνα στεφάνι ἀπὸ μιὰ κληματόβεργα στολισμένη μ' ἀγριολούλουδα· καὶ πῆγαν καὶ τὸ δώσανε τοῦ παπποῦ, ποὺ ἤτανε στὸ κέφι καὶ τραγουδοῦσε. Τραγουδοῦσε μὲ ξέσκεπο κεφάλι, μὲ τὰ μαλλιὰ στὸν ἄνεμο, κρατῶντας τὸ φέσι κι' ἀνεμίζοντας τὴ φούντα:

Εἶμαι λεβέντης γέροντας
Καὶ χάρο δὲ φοβοῦμαι....

Πῆρε τὸ στεφάνι ὁ παπποῦς, τὄβαλε στὴν κεφαλὴ καὶ δυνάμωσε τὸ τραγούδι, ποὺ τ' ἀκολούθησαν πιστρόφι τ' ἀγγόνια καὶ τὰ δισέγγονα καὶ τ' ἀδερφοξαδέρφια... Κι' ὁ ἀέρας βούϊζε ἀπὸ τὰ τραγούδια, μέσα στὴ νύχτα ποὺ κατέβαινε ἀργὴ κι' ἐπίσημη στὸν ἁπλόχωρο κάμπο...

* * *

Τώρα τ' ἀμπέλι εἶναι δικό του χτῆμα καὶ εἶναι ἄντρας πιὰ ὁ Θανάσης ὁ Ντάϊκος, πενηντάρης. Ἀναθυμᾶται τὰ παλιὰ καὶ ἡ πίκρα τοῦ ὀγραίνει τὸ μάτι. Πόσα κόκκαλα σαπίζουνε μέσα στὸ χῶμα, πέρα, στοῦ Ἅη Βασίλη τὰ κυπαρίσσια!.. Ἀκόμη καὶ τῆς γυναίκας του, ποὺ τὴν ἔχασε ἀπάνω στὰ νιᾶτα της. Καὶ δὲν ἔχει ἄλλη παρηγοριά, παρὰ τὴν κόρη του τὴ Μοσκούλα, νὰ τὸν ψυχοπονάῃ, νὰ τονὲ διαφεντεύῃ. Γιατὶ στεφάνι δεύτερο — τ' ὡρκίστηκε — δὲ θὰ βάνῃ.

Ἔχει κι᾽ ἄλλες χαρὲς ὁ ψεύτικος ὁ ντουνιᾶς. Μὲ τὴ δουλειά, μὲ τὴ φροντίδα γιὰ τὴν κόρη του, μὲ τὸ κυνῆγι, περνᾷ ὁ καιρός, κυλοῦν τὰ χρόνια. Τὸ κυνῆγι! Ἄλλο μεράκι τοῦτο γιὰ τὸ Ντάϊκο. Μὰ κι᾽ ὁ ἴδιος δὲν ξέρει ἂν τὸ κάνει ἀπ᾽ ἀγάπη στὸ κυνῆγι, ἢ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία του νὰ σφίγγῃ στὸ χέρι τὸ ντουφέκι τοῦ παππού, ἕνα παλιὸ καρυοφύλλι μετασχηματισμένο σέ τσάγκρα ἀπὸ τεχνίτη ἐπιδέξιο, Ἰταλό. Μονόκανο, ἀλαφρό, καπλαντισμένο μ᾽ ἀσῆμι, εἶναι ξακουστὸ τὸ ντουφέκι τὸ παππουδικό, ποὺ ἕναν καιρὸ ἔφαγε Τουρκιὰ καὶ τώρα κρατάει ἀλάθευτα τὰ λιμνοπούλια, τὶς φαλαρίδες καὶ τὶς ἀγριόπαπιες. Δέκα ὧρες ἀλάργα, χωριὰ καὶ χώρα, τὸ μολογᾶνε οἱ κυνηγοί: «Μωρὲ τσάγκρα ποὺ τὴν ἔχει ὁ Ντάϊκος!». Κι᾽ ὁ Ντάϊκος τὸ ξαίρει καὶ καμαρώνει. Ὅπως καμαρώνει σὰ λένε οἱ νοικοκυραῖοι «Μωρὲ ἀμπέλι ποὺ τόχει ὁ Ντάϊκος!» Καὶ μόνο σὰ μολογᾶνε τὴ θυγατέρα του τὰ παλληκάρια, ὁ Ντάϊκος ζαρώνει τὰ φρύδια: «Μωρὲ κοπέλλα ποὺ τὴν ἔχει ὁ Ντάϊκος!»

Τὴν ἔχει καὶ τὴ φυλάει σὰν τὰ μάτια του. Κ᾽ ἀλλοίμονο σὲ κεῖνον ποὺ θὰ βάλῃ χέρι ἐπίβουλο στὰ δικά του τὰ πράματα: στὴν κόρη του, στ᾽ ἀμπέλι του, στὸ ντουφέκι του!...

*
* * *

Τ᾽ ἀμπέλι τοῦ Ντάϊκου συνορεύει μὲ τ᾽ ἀμπέλι τοῦ Λούβερη. Ἡ γειτονιὰ αὐτὴ ποτὲς δὲν τοῦ ἄρεσε, γιατὶ ὁ Λούβερης ἦτανε πάντα ἕνα πρόσωπο μισητὸ στὴ φαμίλια του. Αἷμα τοὺς χώριζε κιόλας, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἕνας ἀδερφὸς τοῦ Λούβερη—ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια — σκότωσε στὶς ἐκλογὲς ἕναν ξάδερφο δικό του, καρφώνοντάς τον στὴ Γούβα μὲ τρεῖς μαχαιριές. Ἔπειτα, πῶς μποροῦσε νὰ τ᾽ ἀρέσῃ ἕνας γείτονας ποὺ ὅλο στ᾽ ἅρπαγμα καὶ στὴν ἀδικία ἦταν ὁ νοῦς του; Καὶ τὸ χειρότερο ποὺ τ᾽ ἀμπέλια τους δὲν εἶχανε μάντρα νὰ τὰ ξεχωρίζῃ. Ἕνα στενὸ χαντάκι, σκαμμένο ἀπὸ τὰ παλιά χρόνια, ἦταν τὸ μόνο σύνορο. Τὸ χειμῶνα τὸ σκάμμα ξεχώριζε καθαρά, μὰ τὴν ἄνοιξη καὶ πιότερο τὸ καλοκαίρι ποὺ θέριεβε ἡ ἀγριάδα καὶ τὸ τρου-

παλάκι ψήλωνε γόνα, ἡ χωριστικὴ γραμμὴ χανότανε καὶ τὰ δυὸ γειτονικὰ ἀμπέλια γινόταν ἕνα κι ἀπέραντο.

Μιὰ χρονιὰ ὁ Ντάϊκος, ξετάζοντας καλὰ τὸ χτῆμα του, ἀνακάλυψε πὼς ὁ Λούβερης τοὔχε καταπατήσει τὴ γῆς. Κρυφά, ποιὸς ξαίρει πότε, μπορεῖ στὸ ξελάκκωμα, εἶχε μεταθέσει ἕνα μέρος τοῦ σύνορου, ἐκεῖ ποὺ σχημάτιζε στρογγύλεμα, κι᾽ ἔτσι πῆρε μέσα στὸ δικό του μιὰν ἀράδα κλήματα ἀπὸ τ᾽ ἀμπέλι τοῦ Ντάϊκου. Ἀργὰ τὸ κατάλαβε ὁ Ντάϊκος ὕστερ᾽ ἀπὸ τὸν τρύγο. Πῆγε καὶ βρῆκε τὸ γείτονά του. Σὲ μιὰ ταβέρνα τῆς Γούβας γίνηκε τοῦτο. Ὁ Λούβερης μὲ κάτι φίλους του τρώγανε ψητὴ γουρνοπούλα καὶ πίνανε. Ὁ Ντάϊκος στάθηκε ἀντικρὺ καὶ τ᾽ ἀχεῖλι του ἔτρεμε ἀπὸ θυμό.

—Λούβερη, μοῦ πάτησες τ᾽ ἀμπέλι! Μοῦ πῆρες μιὰν ἀράδα κλήματα!

Ὁ Λούβερης χασκογέλασε:

—Δὲν εἶσαι καλὰ θαρῶ. Θὰ λωλάθηκες...

Ἁρπαχτήκανε. Πιὸ χειροδύναμος ὁ Ντάϊκος τονὲ ξάπλωσε χάμου μὲ μιὰ σκαμνιὰ στὸ κεφάλι. Βάρεσε ἡ καμπάνα τοῦ Ἅη Πέτρου: «Τρεχᾶτε Χριστιανοί, χωρῖστε τους! Σκοτώνονται στὴ Γούβα!..» Τρέξανε καὶ οἱ χωροφύλακες, κουβάλησαν χτυπημένο τὸ Λούβερη στὴ σπετσαρία, καὶ πήρανε μέσα τὸ Ντάϊκο.

—Γιατὶ τὄκανες αὐτό; ρώτησε ὁ ἀστυνόμος.

—Μοῦ καταπάτησε τ᾽ ἀμπέλι... Μιὰν ἀράδα κλήματα!

—Καλὰ καὶ δὲν ἔχουμε δικαστήρια στὸ Ἄργος;

Λοιπόν, πῆγε στὰ δικαστήρια ὁ Ντάϊκος. Μὰ δὲ βρῆκε τὸ δίκιο του, γιατὶ στὸ «Βιβλίο τῶν μεταγραφῶν» τὰ σύνορα τῶν ἀμπελιῶν δὲν ἦταν καλὰ περιγραμμένα καὶ ὁ Λούβερης ἦταν κομματάρχης. Στερνὰ πῆγε καὶ κατηγορούμενος ὁ Ντάϊκος «ἐπὶ ἀδίκῳ ἐπιθέσει» καὶ καταδικάστηκε ἕνα μῆνα φυλάκιση. Τὴν ἔκανε στ᾽ Ἀνάπλι, πλήρωσε καὶ τὰ δικαστικὰ ἔξοδα. Φυλακὴ ὁ Ντάϊκος! Τὸ φυσοῦσε καὶ δὲν κρύωνε. Μέσα στὸ κελλί του, πρὸ πάντων τὴ νύχτα, ἔκανε χίλιες σκέψεις κ᾽ ἔσφιγγε τὶς γροθιές: «Μωρὲ τὸν ἄτιμο, ἔλεγε. Ποῦ θὰ πάῃ αὐτὴ ἡ δουλειά; Αὐτὸς τώρα θὰ πάρῃ κουράγιο νὰ μοῦ φάῃ ὅλο τὸ χτῆμα!...»

Τὴν ἄλλη χρονιὰ ὁ Λούβερης, κρυφὰ πάλι, τραβάει πάρα πάνου τὸ χαντάκι καὶ μπάζει στ' ἀμπέλι του δυὸ σειρὲς κλήματα. Ὁ Ντάϊκος, ποὺ γλήγορα τ' ἀνακάλυψε, χαμογέλασε πικρὰ καὶ μουρμούρισε: « — Πάει καὶ τ' ἀητονύχι!» Μὰ τὴ φορὰ τούτη δὲν πῆγε στὴ Γούβα νὰ βρῇ τὸν ὀχτρό του, οὔτε καὶ στὰ δικαστήρια πῆγε. Γιατὶ νὰ πάῃ; τὶ θὰ κέρδιζε; Γιὰ νὰ τονὲ κουβαλήσουν ξανὰ λιταρωμένο στ' Ἀνάπλι; «Ἄσε νὰ δοῦμε, ἔλεγε μέσα του, ἄσε νὰ δοῦμε». Κ' ἔσφιγγε τὴν τσάγκρα, κοιτάζοντας μὲ τὸ ἀητίσιο μάτι του πέρα, κατὰ τὸν ἄσπρο δρόμο. Καὶ νὰ ποὺ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἀνάμεσα στὶς πρασινόφυλλες βέργες, ξεχώρισε τὸ σχῆμα ἑνὸς ἀνθρώπου. Ἦταν ὁ ὀχτρός του! Ταράχτηκε ὁ Ντάϊκος· μὰ ἡ ταραχή του δυνάμωσε σὰν τὸν εἶδε νἄρχεται ὁλόϊσα στὸ χαντάκι, ξαρμάτωτος, κατὰ τὸ μέρος του. Τί γύρευε λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος αὐτός; Τὸν τάφο του ἤθελε νὰ σκάψῃ; Στάθηκε ὁ Ντάϊκος καὶ τονὲ κοίταζε ποὺ προχωροῦσε. Τὸ αἷμα χτυπάει στὰ μελίγγια του. Βάζει τὸ ντουφέκι κάτου ἀπὸ τὴ μασκάλη καὶ περιμένει... Ὁ Λούβερης κοντοζύγωσε. Ἕνα χαμόγελο παίζει κάτου ἀπὸ τὸ μουστάκι του:

— Γειά σου, γείτονα! φωνάζει... Σ' ἀρέσει βλέπω τ' ἀμπέλι μου!

— Τ' ἀμπέλι σου; μούγγρισε βαθιὰ ὁ Ντάϊκος.

— Σωστά... Γιὰ νὰ βρίσκεσαι μέσα..., κι' ἔδειξε τὸ χαντάκι πίσω ἀπὸ τὸ Ντάϊκο.

Τότες ὁ Ντάϊκος μίλησε καθαρὰ κι' ἀποφασιστικά, ζυγιάζοντας κάθε του λέξη:

— Ἄκου, Λούβερη! ἄκου καὶ πάρε τὰ μέτρα σου... Τὴ βλέπεις ἐκείνη τὴν ἀχλαδιά; — κ' ἔδειξε τὸ μεγάλο δέντρο, τὸ πατρογονικό, ὡς εἴκοσι βήματα μέσα. — Τήνε βλέπεις;

— Τὴ βλέπω, ἀπάντησε ἥσυχα ὁ ἄλλος.

— Ἔ, λοιπόν, ὡς ἐκεῖ εἶναι ἡ ζωή σου, ἅρπαγα, φαταούλα! Πέρασες τὴν ἀχλαδιά; σοῦκανα τὸν τάφο σου!

Καὶ σηκώνοντας ψηλὰ τὸ ντουφέκι, ὠρκίστηκε:

— Μὰ τὴν Παναγιὰ τὴν Ἀμπελοῦσα, σ' ἔθαψα ζωντανόνε!.. Κι' ἂς μὲ κόψουν στὸ Παλαμῆδι!..

Λοιπόν, πρᾶμα ἀπίστευτο: Ὁ Λούβερης σὰν ἄκουσε τὴ

φοβέρα ἔβγαλε ἴσυχα - ἴσυχα τὸ πακέτο του, πῆρε τσιγάρο, τ' ἄναψε μὲ τὸ τσακμάκι, καὶ ὕστερα, δείχνοντας μὲ τὸ δάχτυλο τὸ ντουφέκι τοῦ Ντάϊκου, τοῦ εἶπε:

— Ὅμορφη τσάγκρα.. Μοῦ τὴν πουλᾷς;

— Τὴν τσάγκρα; μούγγρισε ὁ Ντάϊκος, χμ, μ' αὐτὴ θὰ σοῦ σπείρω τὰ μυαλά!

Ὁ Λούβερης σήκωσε τοὺς ὤμους καὶ γυρνώντας τὶς πλάτες τράβηξε μέσα στ' ἀμπέλι του. Ὁ Ντάϊκος τονὲ κοίταζε ὥς ποὺ χάθηκε πίσω ἀπὸ τὶς συκιές. Ὕστερα μπῆκε κι' αὐτὸς στὸ δικό του, ἔφτασε στὴν ἀχλαδιὰ καὶ κάθησε στὴ ρίζα της συλλογισμένος...

Τὸ βράδι, γυρίζοντας στ' Ἄργος, ἀπάντησε στὸ δρόμο τὸ γιὸ τοῦ Λούβερη. Ἦταν ἕνα παλλικάρι ὥς εἰκοσιπέντε χρονῶ. Ὁ πατέρας του τονὲ σπούδαζε γιατρὸ στὴν Ἀθήνα καὶ τώρα τὶς διακοπὲς ἦρθε νὰ περάσῃ τὸ καλοκαίρι σπίτι του. Ὁ Λάμπης ἐρχότανε καβάλλα σ' ἕνα κανελλὶ ἄλογο καὶ ἡ κορμοστασιά του — μὲ τὴ λινὴ ἄσπρη φορεσιά, μὲ τὸ ψάθινο πλατὺ καπέλλο χαμηλωμένο λίγο — ξεχώριζε μέσα στὸ πράσινο φόντο ποὺ κάνανε πέρα οἱ ἀγριοφυστικιές. Κράτησε τ' ἄλογο.

— Ὥρα καλή, κύρ - Ντάϊκε! χαιρέτησε ἐγκάρδια, βγάζοντας τὸ καπέλλο του καὶ κρατώντας το κατεβασμένο ὥς στὸ πλευρὸ τοῦ ἀλόγου.

— Χμ, ἔκανε ὁ Ντάϊκος ζαρώνοντας τὰ φρύδια.

Ὁ νέος κατάλαβε, γιατὶ ἤξερε. Μὰ ὥς τόσο ἐπέμενε:

— Μὴν εἴδατε τὸν πατέρα μου; Εἶναι στ' ἀμπέλι;

Κουβέντες ἤθελε τώρα τὸ παιδί; Ἄει στὸ καλό, παιδάκι μου. Ξέρω πὼς δὲ μοιάζεις τοῦ μπαμπᾶ σου, ὅλος ὁ κόσμος τὸ λέει καὶ σὲ παινάει, μά... τί τὶς θέλεις τὶς κουβέντες;.. Ἄει στὸ καλό, δὲν ἔχω τίποτα μαζί σου...

Δὲν εἶπε τίποτ' ἀπ' αὐτὰ ποὺ συλλογίστηκε ὁ Ντάϊκος. Μόνο γυρνώντας τὸ κεφάλι ἀλλοῦ, χωρὶς νὰ δώσῃ ἀπάντηση, γλῆγόρεψε τὸ βῆμα του καὶ προσπέρασε. Ὁ Λάμπης, μὲ τὸ καπέλλο στὸ χέρι, τονὲ κοίταζε γιὰ πολλὴ ὥρα στὸ μάκρος τοῦ δρόμου. Οἱ βραδινὲς σκιὲς κατεβαίνανε στὸν Ἀργίτικο κάμπο τυλίγοντας ἀλαφρὰ τὰ δέντρα, τὰ καλαμπόκια, σέρ-

νονταν ἀπάνω στὰ κλήματα καὶ στὰ μποστάνια. Ὁ Λάμπης ἔρριξε μιὰ τελευταία ματιὰ στὸ δρόμο· κι᾽ ἀναστενάζοντας φόρεσε τὸ καπέλλο του καὶ χτύπησε τ᾽ ἄλογό του μὲ τὸ καμουτσίκι.

*
* *

— Τί ἔχεις πατέρα; ρώτησε τὸ βράδι ἡ Μοσκούλα.

— Τίποτα, παιδί μου.

Γιατὶ νὰ τῆς τὰ στορίσῃ; Γιὰ νὰ πικραθῇ πιὸ πολὺ τὸ κορίτσι; Δὲν τῆς ἔφτανε ἡ λαχτάρα ποὺ δοκίμασε τὴν πρώτη φορὰ μὲ τὸν καυγᾶ στὴ Γούβα, τὴ δίκη καὶ τὴ φυλάκισή του, ποὺ ἐρχότανε δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς τὴ βδομάδα στ᾽ Ἀνάπλι, νὰ στέκῃ μπροστὰ στὰ κάγκελλα καὶ νὰ κλαίῃ; Καλλίτερα ἄστην, νὰ πιστεύῃ πὼς ὅλα πέρασαν πιά, ξεχάστηκαν, μὲ μιὰ σειρὰ κλήματα, σπουδαῖο πρᾶμα... Τὰ κορίτσια δὲν πρέπει νὰ πικραίνωνται, γιατὶ τὸ μαράζι εἶναι σκουλῆκι καὶ τρώει τὴν καρδιά. Τὴ σκάβει ὅπως τ᾽ ἀχλάδι... Αὐτὰ συλλογιζόταν ὁ Ντάϊκος, μὰ ἂν πρόσεχε καλλίτερα θὰ καταλάβαινε πὼς τὸ σκουλῆκι δούλευε στὴν καρδιὰ τῆς Μοσκούλας. Θἄβλεπε πὼς τὰ τριαντάφυλλα τοῦ προσώπου της εἶχανε πάρει κάποια χλωμάδα, σὰν τ᾽ ἀπριλιάτικα ρόδα ποὺ τὰ βαρεῖ τὸ κάμα· καὶ πὼς τὴν ὥρα ποὺ βασίλευε ὁ Ἥλιος καὶ τὰ νυχτολούλουδα κλείνανε τ᾽ ἀνθάκια τους, ἡ Μοσκούλα ἀναστέναζε... Μὰ ὁ Ντάϊκος δὲν εἶχε μυαλὸ νὰ προσέξῃ σ᾽ αὐτά. Τὸν ἔτρωγε ἡ ἔγνοια τ᾽ ἀμπελιοῦ...

Ἔτσι περνοῦσε ὁ καιρός, κυλοῦσαν οἱ μῆνες κι᾽ ἔφτασε ἡ γιορτὴ τῆς Παναγιᾶς τῆς Πορτοκαλλούσας.

Λάρισσα λέγεται τὸ κάστρο τ᾽ Ἄργους· φράγκικο χτίσμα, μὲ τὶς γκρεμισμένες του ντάπιες, ποὺ χάσκουνε σὰ μεγάλες πληγές. Κι᾽ ἀνάμεσα φυτρώνει τ᾽ ἀγκάθι, τὸ παρθενούλι, ἡ γλυκόρριζα καὶ κρέμονται κάτω ἀνάερες, λευκανθισμένες τὴν ἄνοιξη, οἱ κάπαρες. Ἀνεβαίνει κανεὶς δύσκολα στὴν κορφή του, μὰ μπορεῖ νὰ σταθῇ νὰ πάρῃ ἀνάσα στὴν ἐκκλησιὰ τῆς Παναγιᾶς. Γιορτάζει τὸν καιρὸ ποὺ στὰ περβόλια τοῦ Ἄργους χρυσολάμπουν, σὰ μικροὶ ἥλιοι, τὰ πορτοκάλλια. Τὸ πανηγύρι παίρνει ντόπια ζωηράδα. Τὰ

παλληκάρια προσμένουν τὶς κοπέλλες ἀπὸ ψηλά· καὶ καθὼς ἀνεβαίνουν, τοὺς πετοῦν πορτοκάλλια, καὶ κεῖνες βιάζονται νὰ φτάσουν μιὰ ὥρ᾽ ἀρχήτερα γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴν ἐπίθεση, ἀφήνοντας μικρὲς ξαφνιασμένες φωνοῦλες.

— Θὰ πᾶμε, πατέρα, στὴν Πορτοκαλλοῦσα; ρώτησε ἡ Μοσκούλα.

— Νὰ πᾶμε, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ Ντάϊκος ποὺ δὲν τῆς χαλοῦσε ποτὲ τὸ χατῆρι.

Πρωΐ - πρωΐ ξύπνησε ἡ Μοσκούλα. Χτενίστηκε, ντύθηκε φόρεσε τὰ θαλασσιά της ἡ μελόξανθη. Ὁ πατέρας της τὴν καμάρωνε. Καὶ πήγανε στὸ πανηγύρι. Λαὸς ἀνηφόριζε κρατώντας τάματα, χρυσὰ κι᾽ ἀσημένια, ἁγιοκέρια, λιβάνι στὸ χαρτί, λαμπάδες ὡς ἐκεῖ πάνου, χιλιάρικες μὲ λάδι, λουλούδια — ἱερὰ ἀφιερώματα. Καὶ πιὸ τίμιο βαστοῦσε στὴν ψυχὴ τὴν πίστη καὶ τὴν ἐπήγαινε «στὴ χάρη της». Μὰ ἐρχόντουσαν καὶ τὰ παλληκάρια τοῦ Ἄργους κρατώντας καλάθια γεμάτα πορτοκάλλια — τὰ πολεμοφόδιά τους!

— Κοίτα, πατέρα, ἔλεγε, ἡ Μοσκούλα γελώντας, τί κακὸ ἔχει νὰ γείνῃ!

— Μὴ φοβᾶσαι, ἀπαντοῦσε κεῖνος πειράζοντάς τη, μόνο στὶς ὄμορφες ρίχνουν.

Καὶ νὰ ποὺ ἡ καμπάνα τῆς Παναγιᾶς χτυπάει χαρούμενα μέσα στὸ γλυκὸν ἀέρα καὶ ὁ ἀχός της σμίγει μὲ τὸ βουητό, μὲ τὸ φωνοκόπι ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὴν κορφή. Σὰν ἐξύγωσαν, λίγο πιὸ κάτω ἀπὸ τὸ προαύλιο τῆς ἐκκλησιᾶς, ἡ Μοσκούλα ἔμαθε πόσο ὄμορφη ἦταν. Χαλάζι πέφτανε κατὰ πάνω της τὰ πορτοκάλλια καὶ ἡ κοπέλλα ἔσκυβε τὸ κεφάλι της, λύγιζε τὸ κορμὶ κι᾽ ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιὰ νὰ ξεφύγῃ τὰ χτυπήματα. Ὁ Ντάϊκος πήγαινε μπροστὰ σκεπάζοντας μὲ τὸ κορμί του τὴν κόρη του, καὶ ἡ Μοσκούλα, προστατευόμενη ἔτσι ἀπὸ τὴν πατρικὴν ἀσπίδα, ἀκολουθοῦσε ἀφήνοντας μικρὰ ξεφωνητά. Ὤ, τί χαρούμενη ποὺ ἦταν σήμερα! Μὰ εἶχε βέβαια καὶ τὸ λόγο της αὐτή. Κάποιος ἦταν ποὺ τὴν περίμενε στὸ περιβόλι τῆς ἐκκλησιᾶς, κάποιος ποὺ λαχταροῦσε τὸ φανέρωμά της. Καὶ τὸν κάποιον αὐτόνε τὸν εἶδε ἡ Μοσκούλα νὰ στέκεται στὸ πρῶτο σκαλοπάτι τοῦ

πεζουλιοῦ, ψηλός, μὲ τὰ γιορτινά του, καὶ τῆς φάνηκε σὰν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀρχάγγελους τοῦ τέμπλου. Ἕνας ἀρχάγγελος ποὺ τῆς εἶχε πάρει ἀπὸ καιρὸ τὴν ψυχή, μὰ γιὰ νὰ τηνὲ πάῃ στὸν Παράδεισο τῆς ἀγάπης. Ὁ Λάμπης στάθηκε δεξιὰ κ' ἔβγαλε τὸ καπέλλο χαιρετώντας τὸ Ντάϊκο καὶ τὴν κόρη του. Ἑτοιμαζόταγε κιόλας νὰ πῇ «χρόνια πολλά», ἢ κάτι τέτοιο, μὰ ὁ Ντάϊκος δὲν ἀπάντησε στὸ χαιρετισμό, μόνο ζαρώνοντας τὰ φρύδια γύρισε ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τὸ κεφάλι κ' εἶδε τὴν κόρη του. Κ' εἶδε σὲ μιὰ στιγμὴ πὼς ἡ Μοσκούλα κούνησε τὸ κεφάλι στὸ γιὸ τοῦ ὀχτροῦ του καὶ τοὔστειλε ἕνα χαμόγελο. Ὁλάκερη τὴν ψυχή της εἶχε βάλει μέσα στὸ χαμόγελο κεῖνο, στὰ μάτια της, στὰ χείλη ποὺ μισάνοιξαν σὰ μπουμπούκι, στὰ μάγουλα ποὺ πορφυρώθηκαν ἀπὸ ἕνα κῦμα αἵματος, σ' ὅλο τὸν ἀέρα τοῦ σχήματός της... Ταράχτηκε ὁ Ντάϊκος, κι' ἁρπάζοντας ἀπὸ τὸ μπράτσο τὴν κόρη του, τηνὲ τράβηξε μέσα στὴν ἐκκλησιά. Καὶ τοῦτο γίνηκε τόσο ἀπότομα, ποὺ ἡ Μοσκούλα ἔνοιωσε τὰ γόνατά της νὰ λυγίζουν...

— Νὰ καθήσω, πατέρα, μουρμούρισε.

— Κυράστηκες;

— Ναί.

Ἡ φωνή της ἦταν μιὰ ἀδύνατη πνοή. Ἔλυσε τὸ μπράτσο της ἀπὸ τὸ πατρικὸ κράτημα καὶ πιάστηκε σ' ἕνα στασίδι. Σ' αὐτὸ σωριάστηκε καταχωνιασμένη. Μὰ τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ πατέρας της πῆγε στὸ μεσιανὸ μανουάλι ν' ἀνάψῃ κερί, ἡ Μοσκούλα ἔνοιωσε τὴν ἀνάγκη νὰ κλάψῃ, νὰ κλάψῃ, νὰ λυώσῃ σὰν τὴ μεγάλη λαμπάδα ποὺ ἔκαιγε μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Παναγιᾶς. Ἔσφιγγε τὰ χείλη της, τὰ μάτωνε, κ' ἔκλεινε σφιχτὰ τὰ μάτια γιὰ νὰ κρατήσῃ μέσα τὶς πηγὲς τῶν δακρύων, νὰ μὴν ξεσπάσῃ μπροστὰ σ' ὅλον ἐκεῖνο τὸ γνώριμο κόσμο καὶ προπάντων μπροστὰ στὸν πατέρα της... Ἀκουμπώντας στὸ μπράτσο τοῦ στασιδιοῦ, ἔστεκε τώρα κοντά της ὁ Ντάϊκος, κοίταζε τὴν κόρη του χλωμή, ἀμίλητη, μὲ τὸ κεφάλι κατεβασμένο. Καὶ δὲν ἦταν ἀπὸ κείνους ποὺ δὲ νοιώθουνε τὸν πόνο. Ἡ τρικυμία ἀντιχτυποῦσε στὰ πατρικά του σπλάχνα.

—Πᾶμε Μοσκούλα;

—Πᾶμε, πατέρα...

Βγήκανε πάλι στὸν αὐλόγυρο, μέσα στὸ κοσμιολόϊ. Μὲ κόπο προχώρησαν στὴ σκάλα. Κατηφόρησαν... Καὶ καθὼς βρέθηκαν πιὸ χαμηλὰ ἀκόμη, ἡ Μοσκούλα γύρισε πίσω τὸ κεφάλι κι' εἶδε ὀρθὸ στὸ πεζούλι τὸ Λάμπη, πάντα μὲ τὸ καπέλλο στὸ χέρι, ἀκίνητο σὰν ἄγαλμα.

*
* *

Πέρασε τὸ χινόπωρο, ἦρθε ὁ χειμώνας. Ὁ Ντάϊκος ποὺ ἦταν πάντα γιομάτος ἔγνοια, ἄρχισε τώρα νὰ ἡσυχάζῃ. Ὁ γιὸς τοῦ Λούβερη δὲ φαινότανε πιὰ στὴν πλατεῖα, στοὺς καφενέδες, πουθενά. Σίγουρα εἶχε ξαναφύγει γιὰ τὴν Ἀθήνα, ὅπως ὅλοι οἱ φοιτητές. Κι' ἦταν ξαλάφρωμα γιὰ τὸ Ντάϊκο νὰ βλέπῃ τὴν κόρη του ἥσυχη, δοσμένη στὸ νοικοκυριό της. Τραγουδοῦσε κιόλας. Γιὰ νὰ τοῦ ἀποκοιμίσῃ τὶς ὑποψίες; Ἄ, ὄχι. Ἡ Μοσκούλα του δὲν ἦταν ἀπὸ κεῖνες... Ἔ, κορίτσι εἶναι, τοῦ πέρασε, εἶπε μέσα του ὁ Ντάϊκος. Καὶ μὲ τὸν καιρὸ ξέχασε πιὰ καὶ τὸ Λούβερη καὶ τὸ γιό του καὶ τὸ ἐπισόδειο τοῦ Κάστρου. Ἔπειτα ἡ ζωή του εἶχε ἕνα σωρὸ σκοτοῦρες: Ὁ ἐλαιῶνας καὶ τὸ κλάδεμά του, τοῦ χωραφιοῦ τ' ὄργωμα, οἱ ἀργάτισες ποὺ δουλεύανε στὰ σαρώματα—ὅλα θέλανε ἐπίβλεψη. Ὁ Ντάϊκος ἔπρεπε νἄειναι λιγάκι σὰν τὸ Μεγαλοδύναμο: «πανταχοῦ παρὼν καὶ τοὺς πάντας πληρώνων» ὅπως ἔλεγε ὁ ἴδιος γελῶντας... Ἔτσι περνοῦσε ὁ καιρός. Ἦρθε κ' ἡ ἄνοιξη. Τ' ἀμπέλι τοῦ βάλτου φούντωσε ξανά. Φέτος τὰ πράματα πήγαιναν πολὺ καλά. Κατὰ τὸ μαγιάπριλο δείξανε τὰ τσαμπιά, οἱ ἀγουρίδες. «Θησαυρός, Μοσκούλα μου!..»

Ὁ Ντάϊκος ὅλο στὸ σύνορο εἶχε τὸ νοῦ του. Φέτος ὁ Λούβερης δὲν εἶχε βάλει χέρι. Τὸ σκάμμα ἦταν στὴ θέση του, γιομᾶτο ἀγριάδα καὶ κίτρινες γκρεμιζόλες...

Ἐκεῖ κατὰ τὸ μεσοκαλόκαιρο ποὺ τὰ σταφύλια μαυρολογούσανε πιά, βιός, ὁ Στέλιος ὁ ντραγάτης συντυχαίνει μιὰ μέρα στὸ παζάρι τὸ Ντάϊκο.

— Πῶς ἀπὸ δῶθε, Στέλιο; τ᾽ ἄφησες ἔρμα τ᾽ ἀμπέλια τοῦ κόσμου;

—᾽Αμ γιὰ τ᾽ ἀμπέλια ἤρθαμε ἀφεντικό... Πέσανε ἀλεποῦδες φέτος, πολλές... Ρημάζουνε τὸν καρπό... ᾽Ασε πιὰ τοὺς ρήσους... ᾽Ηρθα γιὰ μπαροῦτι.

—᾽Αλεποῦδες καὶ ρῆσοι; Χμ... Θἄρθω κ᾽ ἐγὼ ἀπὸ κεῖ, νὰ σοῦ δώσω κἄνα χέρι...

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα, πρωΐ—πρωΐ, ὁ Ντάϊκος πέρασε τὴν τσάντα, κρέμασε τὸ ντουφέκι στὸν ὦμο, ἑτοιμάστηκε.

— Γιὰ κυνῆγι, πατέρα;

—᾽Ε, θὰ πάω νὰ ρίξω κάνα-δυὸ σμπάρα..., ἀπάντησε ψάχνοντας στὸ συρτάρι τοῦ τραπεζιοῦ νὰ βρῇ τὰ λυκόσκαγα. ῾Η Μοσκούλα ἤξερε πὼς ὁ πατέρας της προτιμοῦσε νὰ πηγαίνῃ κυνῆγι κατὰ τὴν ᾽Ακοβα, στοὺς ἐλαιῶνες. Καθόλου δὲν ὑποψιάστηκε πὼς τὴ φορὰ τούτη θὰ πήγαινε στὴν ἀντίθετη μεριά, στὸν κάμπο. ῾Ως τόσο, ῥώτησε:

— Στὴν ᾽Ακοβα;

— Ναί, μουρμούρισε ἀφαιρημένος ὁ πατέρας της, πάντα ψάχνοντας γιὰ τὰ χοντρὰ τὰ σκάγια.

—᾽Ελεγα νὰ βγῶ καὶ γὼ σήμερα ἔξω... Νὰ πᾶμε μὲ τὴν ᾽Αννιὼ λέγαμε, ν᾽ ἀνάψουμε τὰ καντήλια σ᾽ ἕνα ξωκλῆσι... Τὄχει τάμα, λέει...

— Νὰ πᾶτε, ἀπάντησε ὁ πατέρας βιαστικός. Καὶ βρίσκοντας τὰ σκάγια, τἄρριξε μέσα στὸ φλασκί. «Νὰ πᾶτε» εἶπε μιὰ φορὰ ἀκόμη καὶ ἔφυγε. Μὰ ἂν πρόσεχε λίγο, θἄβλεπε πὼς ἡ Μοσκούλα, λέγοντας τὰ τελευταῖα λόγια, εἶχε κοκκινήσει ὥς τ᾽ αὐτιά.

***

῞Ολο τὸ πρωΐ ὁ Ντάϊκος γύριζε στὸν κάμπο καὶ κατὰ τ᾽ ἀπομεσήμερο βρέθηκε στ᾽ ἀμπέλι του. Οἱ κυπαρισσόλευκες τοῦ δρόμου τονὲ προσδέχονται γέρνοντας τὶς κορφὲς μὲ τὸν ἁλαφρὸ ἄνεμο, σὰ νὰ τοῦ λένε: «᾽Ελα γλήγορα νὰ δῇς! ᾽Ελα νὰ δῇς!» Κι᾽ ὁ Ντάϊκος μπῆκε κ᾽ εἶδε: «Βρὲ τὸν ἀθεόφοβο! Βρὲ τὸν κλέφτη!» Τὸ σκάμμα εἶχε προχωρήσει κάμποσα μέτρα πέρα ἀπὸ τὴν ἀχλαδιὰ καὶ τὸ θαυμαστὸ

δέντρο ἤτανε τώρα στὴν κατοχὴ τοῦ Λούβερη!.. Ὁ Ντάϊκος στάθηκε καὶ τὸ κοίταζε μὲ τὴν καρδιὰ δαγκωμένη. Ἀλήθεια, ἐξαίσιο ἤτανε τὸ δέντρο τὸ πολύκλαδο, πλατύφυλλο, γιομᾶτο γουρμασμένους καρποὺς ποὺ κρεμόντουσαν βαριοί, τὸ πατρογονικὸ δέντρο, σὰν πολυέλαιος στητὸς κάτου ἀπὸ τὸν πλατὺν οὐρανό. Ὁ Ντάϊκος δάγκωσε τὸ δάχτυλό του μὲ λύσσα: «Ἄειντε, μωρὲ Λούβερη καὶ τὶ σοῦ μέλλεται!..»

Φωνὲς ἀκούστηκαν στὴ δημοσιά, τραγούδια ἀπὸ γυναίκεια στόματα. Τὸ γυμνασμένο μάτι τοῦ Ντάϊκου μπόρεσε νὰ ξεχωρίσῃ τὴ συντροφιὰ ποὺ ἐρχότανε ἀπὸ τὸ Κεφαλάρι καὶ πήγαινε στὴ χώρα. Καθὼς περνοῦσαν κοντὰ ἀπ' τ' ἀμπέλι, μιὰ ἀπὸ τὶς κοπέλλες ξέκοψε καὶ παίρνοντας γρήγορα ἕνα μονοπάτι μπῆκε μέσα. Ἡ λυγερή της κορμοστασιὰ σάλευε μέσα στὸ πράσινο φόντο κι' ὁ Ντάϊκος γνώρισε τὴν κόρη του. Ἑτοιμάστηκε νὰ βάλῃ μιὰ φωνή: «Ἔ Μοσκούλα, ἐδῶ εἶμαι!», μὰ ἡ φωνὴ πάγωσε στὸ λάρυγγά του καὶ τὰ μάτια του γούρλωσαν, γιατὶ κεῖνο ποὺ εἶδε ἤτανε ἀναπάντεχο: Πίσω ἀπὸ κάποιους βάτους, πρόβαλε ἄξαφνα μιὰ ἄλλη κορμοστασιά, ἀντρίκια τούτη, ποὺ προχωροῦσε σὲ συναπάντημα τῆς κόρης. Τονὲ γελοῦσαν τὰ μάτια του τὸ Ντάϊκο; Ὄχι, δὲν τονὲ γελοῦσαν. Ἦταν ὁ Λάμπης, ὁ ἴδιος ἦταν, τοῦ θανάσιμου ὀχτροῦ του ὁ γιός, ποὺ βγάζοντας τὸ καπέλλο τὸ κουνοῦσε ψηλά, κ' ἡ Μοσκούλα τοῦ ἀπαντοῦσε ἀεροσαλεύοντας τὸ μαντῆλι της!.. Ὁ Ντάϊκος κατέβασε τὸ ντουφέκι ἀπὸ τὸν ὦμο, ἄνοιξε τὸ φλασκὶ μὲ τὸ πιὸ δυνατὸ μπαροῦτι — τρία F — ἔρριξε μέσα στὴν κάνα. Τὰ χέρια του τρέμανε λίγο καὶ κάμποσο μπαροῦτι χύθηκε χάμου. Γρήγορα φόρτωσε τὴν κάνα μὲ λυκόσκαγα καὶ στουπιά. Ἦταν ἕτοιμος. Γονάτισε κατὰ γῆς, χώνεψε μέσα στ' ἀμπελόφυλλα καὶ σφίγγοντας καλὰ τὴν τσάγκρα στὴν ἀγκαλιά του, μὲ τὸ δάχτυλο στὴ σκαντάλη, περίμενε. Ἡ σιωπὴ τοῦ κάμπου βούϊζε στ' αὐτιά του.

Μέσα στὸ βουητὸ κεῖνο ἄκουσε ὁμιλίες. Τὸ ἐρωτικὸ ζευγάρι ἐζύγωνε κατὰ τὴν ἀχλαδιά. Ὁ Ντάϊκος ξεχώρισε πρῶτα τὴ φωνὴ τοῦ Λάμπη ποὺ ἔλεγε, ἔλεγε πολλά, μὲ

τόνο παρακάλιας. Σὲ μιὰ στιγμὴ ἡ δροσερὴ φωνὴ τῆς Μοσκούλας ἀκούστηκε ἀπαντώντας: «—Τὶ λές, Λάμπη μου;! Δὲ μπορῶ νὰ μείνω πιὸ πολύ.... Μιὰ στιγμὴ ἄφησα τὰ κορίτσια, γιὰ νὰ κόψω λίγα σταφύλια. Τοὺς εἶπα νὰ τραβοῦν σιγὰ καὶ θὰ τὶς φτάσω...» «— Μὰ θὰ σὲ συνοδεύσω γώ, ἐπέμενε κεῖνος, θὰ πᾶμε μαζὶ μέσα». « — Πωπώ! αὐτὸ μοῦλειψε! νὰ μᾶς δοῦνε μαζὶ μέσα!..». « — Κι' ἂν μᾶς δοῦν; Ἐγὼ τώρα πιὰ τὄπα τοῦ πατέρα μου». «—Ἄ!». «— Λοιπόν, ὅπως τὸ περίμενα. Δίνει πρόθυμα τὴ συγκατάθεσή του... Μόνο ποὺ φοβᾶται μὴν πῇ ὄχι ὁ δικός σου... Ξέρεις τοὺς καυγάδες τους... Τὶ λές, Μοσκούλα; Νὰ πάω αὔριο στὸν πατέρα σου;»

Ἀκούστηκε ἕνας στεναγμός. Ἀκολούθησε λιγόστιγμη σιωπή, γιομάτη ἀπὸ τὸ φλύαρο τσιτσίρισμα δύο πουλιῶν, ποὺ κυνηγώντας τὄνα τἄλλο ἤρθαν νὰ κλαρώσουν στὴν ἀχλαδιά. Κάτι ἀκόμη θὰ εἶπαν χαμηλόφωνα οἱ δυὸ νέοι, μὰ τὰ λόγια τους, τὰ σκέπασε ὁ δίδυμος κελαηδισμός, τὸ μούρμουρο τῶν φύλλων τῆς ἀχλαδιᾶς, ποὺ ἐμψυχωμένα ἀπὸ τ' ἀεράκι φιλοῦσαν τὄνα τἄλλο... Ὁ Ντάϊκος, κυριευμένος ἀπὸ συγκίνηση, ἀνασήκωσε τὸν κορμὸ καὶ εἶδε: Ἕνα φιλί. Ἔπειτα τὸ ζευγάρι προχώρησε ἀνάμεσα στὰ κλήματα, κοντὰ στὴ δημοσιά. Ὁ Λάμπης κρατοῦσε τὴ Μοσκούλα ἀπὸ τὴ μέση, καὶ τὸ φῶς τοῦ δειλινοῦ ποὺ ἄναβε φλόγες ὑμεναίου στὶς ἀντικρυνὲς βουνοκορφές, τοὺς ἐχρύσωνε τὰ μαλλιά... Ὁ Λάμπης ἔκοψε λίγα σταφύλια καὶ τἄδωσε τῆς ἀγαπημένης του. Σὰ φτάσανε στὸ δρόμο, ἀποχαιρετιστῆκαν μ' ἕνα σφίξιμο τῶν χεριῶν καὶ ἡ κοπέλλα ἔτρεξε νὰ βρῇ τὶς φιλενάδες της. Ὁ νέος στάθηκε ψηλά, σ' ἕναν ὄχτο, καὶ τὴν ἐκοίταζε ποὺ μάκραινε...

Ὁ Ντάϊκος ἔμεινε λίγες στιγμὲς ἀκόμη, συλλογισμένος. Ἡ ἀνάσα του ἦτανε γλήγορη κ' ἕνα δάκρυ κατέβαινε στὸ μάγουλό του. Ἄξαφνα, πέταξε χάμου τὸ ντουφέκι, πέταξε τὸ μῖσος ἀπὸ τὴν καρδιά καὶ ξαρμάτωτος, κλαίγοντας καὶ γελώντας μαζί, ἀναμερίζοντας τὶς κληματόβεργες, τράβηξε νὰ μιλήσῃ τοῦ Λάμπη.

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ